

АННОТАЦИЯ

диссертации на соискание ученой степени доктора философии (PhD) по специальности 6D050900 «Финансы»

КОШКИНА ОЛЬГА ВАЛЕНТИНОВНА

**«Трансформация рынка финансовых инструментов в
Казахстане: теория методология и практика»**

Актуальность темы исследования

Современные тенденции развития экономических систем предполагают совершенно новые подходы к сущности и содержанию процессов трансформации рынка финансовых инструментов. Поскольку такая трансформация влияет на эффективность перераспределения ресурсов между сегментами финансового рынка, возрастает значимость кондиционного механизма, позволяющего получить экономический эффект от преобразования бездействующих ресурсов в активный ссудный или инвестиционный капитал как на макро, так и на микроуровне.

Необходимо отметить, что, несмотря на наличие существенного количества научных трудов, касающихся процесса трансформации капитала, ресурсов, а также финансового рынка и финансовых инструментов, на сегодня в экономической литературе вообще отсутствуют исследования в отношении понятия, содержания, видов трансформации именно финансовых инструментов, а также основных принципов действенного механизма данного процесса.

Как известно, эффективность процесса аккумуляции имеющихся в стране финансовых ресурсов зависит от привлекательных инструментов инвестирования, которые должны трансформироваться в соответствие с потребностями рынка. Важным элементом в рыночной экономике является развитие финансового посредничества. При отсутствии этого элемента создаются препятствия для перераспределения капитала между сегментами финансового рынка, а также, что особенно важно, между финансовым рынком и реальным сектором экономики страны, поскольку такое перераспределение денежного капитала становится возможным только благодаря наличию и рациональному применению соответствующих финансовых инструментов. Именно финансовые инструменты становятся результативным средством обеспечения бесперебойного и своевременного процесса поступления необходимых ресурсов в те сферы экономики, которые в данный момент испытывают особую в них потребность.

Следует отметить, что трансформация рынка финансовых инструментов сопровождается не только внутренними модификациями и затрагивает не только внутренние процессы, но и распространяется на внешние интеграционные преобразования. Основой здесь является процесс

глобализации. В условиях дефицита ликвидных инструментов на внутреннем рынке возникает проблема оттока капитала из страны. Незрелость рынка корпоративных ценных бумаг, еще больше усугубляет ситуацию на финансовом рынке, который в силу возникших проблем перестает выполнять свое основное предназначение – обеспечение перманентного процесса перераспределения денежного капитала.

Исходя из этого, вопросы исследования механизма трансформации рынка финансовых инструментов, а также выявления основных современных проблем, тормозящих его бесперебойное функционирование приобретают на сегодня особую значимость и актуальность. Исследование трансформаций на рынке финансовых инструментов актуально в свете решения задач создания механизма перераспределения финансовых ресурсов с целью достижения устойчивых темпов экономического роста Казахстана.

Цель и задачи исследования

Обобщение и систематизация современных количественных и качественных процессов трансформации рынка финансовых инструментов, формирование подходов к управлению трансформационными процессами посредством финансовых инструментов является поставленной целью исследования.

Для достижения цели поставлены следующие задачи:

- исследовать и систематизировать теоретико-методологические аспекты сущности и содержания трансформации финансовых инструментов;
- определить основные принципы эффективного функционирования механизма трансформации рынка финансовых инструментов;
- на основе корреляционно-регрессионного анализа рынка финансовых инструментов Казахстана выявить и обосновать их влияние на потоки капитала;
- оценить экономический эффект от трансформации ресурсов посредством финансовых инструментов на макро и микроуровнях;
- проанализировать степень влияния финансовых инструментов отдельных секторов финансового рынка Казахстана на межсегментный переток денежного капитала;
- предложить экономико-математическую модель процесса трансформации капитала посредством использования финансовых инструментов в Казахстане.

Объектом исследования является рынок финансовых инструментов Республики Казахстан.

Предметом исследования является совокупность финансовых отношений, возникающих в результате современных процессов трансформации финансовых инструментов в экономической системе.

Методы исследования

В качестве методологической базы в работе были применены системный анализ как метод научного исследования процессов функционирования финансового рынка и его участников, диалектический метод, а также приемы и

методы статистического, финансово-экономического и логического анализа, методы экспертных оценок, корреляционно-регрессионного анализа.

Научная новизна исследования

В ходе исследования были получены следующие результаты, имеющие элементы научной новизны:

- на основе углубленного изучения теоретико-методологических подходов представлена авторская трактовка понятия «трансформация финансовых инструментов»;

- определены виды, принципы кондиционной трансформации рынка финансовых инструментов;

- представлен авторский подход к понятию и содержанию механизма трансформации рынка финансовых инструментов;

- предложен метод оценки полезности трансформированных ресурсов, основанный на расчете коэффициента трансформации ресурсов;

- проведен корреляционно-регрессионный анализ степени влияния рынка финансовых инструментов на потоки капитала, что позволит управлять трансформационными процессами на финансовом рынке Казахстана;

- разработана экономико-математическая модель процесса трансформации капитала посредством использования финансовых инструментов в Казахстане;

- выработаны основные меры по совершенствованию механизма трансформации рынка финансовых инструментов в Республике Казахстан

Научные положения, выносимые на защиту:

В процессе исследования получены следующие результаты, определяющие научную новизну диссертации и являющиеся предметом защиты:

- авторская трактовка «трансформации финансовых инструментов», представляющего собой перманентный процесс преобразования бездействующих активов в ссудный или инвестиционный капитал посредством финансовых инструментов, способный принести соответствующий экономический эффект;

- разработанные принципы и виды трансформации финансовых инструментов, такие как глобализированная, локальная, инфраструктурная, инструментальная, синдикатная трансформация финансовых инструментов;

- предложенный механизм трансформации рынка финансовых инструментов, подразумевающий четко созданную структуру и кондиционно-функционирующий процесс перемещения элементов, обеспечивающие в комплексе синергийный эффект от такого перераспределения;

- метод оценки полезности трансформированных ресурсов, основанный на расчете коэффициента трансформации ресурсов;

- экономико-математическая модель процесса трансформации капитала посредством использования финансовых инструментов в Казахстане.

Теоретическая и практическая значимость исследования заключается в научном обосновании и решении задач по трансформации рынка финансовых инструментов.

Разработанная в исследовании модель позволит анализировать и управлять процессами потока капитала в Казахстане, что является условием для устойчивости финансового рынка.

Также результаты исследования могут быть использованы республиканскими и региональными государственными органами регулирования финансового рынка при составлении программ инновационного развития страны. Внедрение предложенного механизма трансформации рынка финансовых инструментов будет способствовать активизации инновационно-инвестиционной деятельности государства и хозяйствующих субъектов отраслей экономики Казахстана. Научные обобщения и практические предложения могут быть использованы в процессе преподавания ряда экономических дисциплин.

Диссертация имеет практический интерес в свете реализации государственной программы индустриально-инновационного развития Республики Казахстан на 2015-2019 г. и программы "Народное IPO".

АННОТАЦИЯ

6D050900 «Қаржы» мамандығы бойынша философия докторы PhD ғылыми дәрежесін алу үшін дайындалған диссертация

КОШКИНА ОЛЬГА ВАЛЕНТИНОВНА

«Қазақстандағы қаржы құралдары нарығын трансформациялау: теориясы, әдістемесі және тәжірибесі»

Зерттеу тақырыбының өзектілігі.

Экономикалық жүйелердің қазіргі жағдайдағы даму үрдісі қаржы құралдар нарығын трансформациялау үдерісінің мазмұны мен мәніне жаңа тәсілдерді қолдануды қажет етеді. Мұндай трансформация қаржы рыногының сегменттері арасында ақша капиталының қайта бөлу тиімділігіне әсер етеді, макро және микродеңгейде қолданыста болмаған ресурстардың ссудалық және инвестициялық капиталға айналуынан экономикалық тиімділік алуға жағдай жасайтын кондициондық механизмдердің маңыздылығын арттырады.

Айта кету қажет, капиталды, ресурстарды, қаржы рыногы мен қаржы тетіктерін трансформациялау үдерісіне қатысы бар ғылыми жұмыстарға қарамастан қазіргі жағдайда экономикалық әдебиеттерде қаржы тетіктерін трансформациялау түсінігін, мазмұнын, түрлерін және осы үдерісте қызмет ететін тетіктердің негізгі қағидаттарын зерттейтін ғылыми жұмыстар жоқ.

Баршамызға мәлім, қаржылық ресурстарды шоғырландыру үдерісінің тиімділігі рыноктың сұранысына сай келетін трансформацияланған инвестициялаудың тартымды құралдарына тәуелді. Нарық экономикасы бәсекеге қабілетті банктік құрылымдар, қор рыногы және ресурстарды бөлудің басқа да институттары нысанындағы дамыған қаржылық делдалдық жүйесіне бағытталған. Мұның жоқтығы қаржы рыногының негізгі сегменттерінің арасында, әсіресе ең маңыздысы қаржы рыногы мен экономиканың нақты секторы арасындағы капиталдың ағынына тежеуші болады, мұндай ақша капиталының қайта бөлінуі тек қана қаржы тетіктерінің болуымен және тиесілі қаржы құралдарын рационалды пайдалану кезінде ғана мүмкін болады. Қазіргі жағдайда нақты қаржы құралдар экономиканың кейбір сфераларын аса сұранысқа ие қажетті ресурстармен дер кезінде және үзіліссіз қамтамасыз етуде нәтижелі тәсіл болып табылады.

Айта кету қажет, қаржы құралдар рыногын трансформациялау тек қана ішкі модификация мен ішкі үдерістерді қамтып қанай қоймай, сыртқы интеграциялық қайта құрылымдарға да таратылады. Бұд жерде жаһандандыру негіз болып табылады. Ішкі рынокта өтімділігі жоғары құралдардың тапшылығы жағдайында елден капиталдың шығарылу проблемасы пайда болады.

Корпоративтік бағалы қағаздар нарығының жеткілікті дамымағандығы, Қазақстанның өндіріс корпорацияларының акция мен облигацияларының

айналымда жоқтығы және сұранысқа ие болмағандығы, қаржы рыногындағы жағдайды одан әрі нашарлатады, осы проблемалардың аясында ақша капиталын қайта бөлудің үдерісін қамтамасыз ету сияқты өзінің негізгі қызметін орындамайды.

Сондықтан да қаржылық құралдар нарығын трансформациялауды зерттеу, оның үзіліссіз қызмет етуін тежейтін негізгі замануи проблемеларды анықтау өзекті және аса маңыздылыққа ие. Қазақстанның экономикалық өсуінің тұрақты қарқынына қол жеткізу мақсатында қаржылық ресурстарды қайта бөлудің тетіктерін жасау, қаржы құралдарының рыногын трансформациялауды зерттеу өзекті мәселе болып табылады.

Зерттеудің мақсаты мен міндеттері

Диссертациялық зерттеудің мақсаты Қазақстан Республикасында қаржы құралдар рыногын трансформациялаудың сандық және сапалық замануи үдерісін жүйелеу және нақтылау, қаржылық құралдардың көмегімен трансформациялық ағындарды басқаруда тұжырымдамалық тәсілдерді қалыптастыру.

Аталған мақсатқа қол жеткізу үшін төмендегідей міндеттер қойылды:

-қаржы құралдарын трансформациялаудың мазмұнын және мәнін теориялық-әдістемелік аспектіде жүйелеу және зерттеу;

-қаржы құралдар рыногын трансформациялау тетіктерінің тиімді қызмет етуінің негізгі қағидаттарын анықтау;

- Қазақстанның қаржы құралдар рыногын корреляциялық- регрессиялық негізде талдау және олардың капиал ағынына әсерін негіздеу;

-макро және микродеңгейде қаржылық құралдар көмегімен ресурстарды трансформациялаудың экономикалық тиімділігін бағалау;

- Қазақстанның қаржы рыногының кейбір секторларында ақша капиталының сегментаралық ағынына қаржы құралдарының әсер ету деңгейін талдау;

- Қазақстанда қаржы құралдарын пайдалану арқылы капиталдың трансформациялау үдерісінің экономикалық математикалық үлгісін ұсыну;

Зерттеу объектісі ретінде Қазақстан Республикасының қаржылық құралдар нарығы алынды.

Зерттеу пәні ретінде экономикалық жүйеде қаржылық құралдарды трансформациялау үдерісінде пайда болатын қаржылық қатынастар жиынтығы алынды.

Зерттеу әдістемесі. Әдістемелік база ретінде диссертациялық жұмыста қаржылық рыноктың және оның қатысушыларының қызмет ету үдерісін ғылыми зерттеу әдісі ретінде жүйелік талдау пайдаланылды, диалектикалық әдіс және статистикалық, қаржы-экономикалық және логикалық талдау әдістері, эксперттік бағалау әдісі, корреляциялық-регрессиялық талдау әдістері қолданылды.

Зерттеудің ғылыми жаңалығы:

Зерттеуді жүргізу барысында ғылыми жаңалық сипаты бар келесі нәтижелер алынды;

- теориялық-әдістемелік зерттеу негізінде «қаржы құралдарын трансформациялау» түсінігіне автор тарапынан анықтама берілді;

- қаржылық құралдар рыногын трансформациялаудың кондициондық қағидаттары мен түрлері анықталды;

- қаржы құралдар рыногы тетіктерінің түсінігін және мазмұнын анықтайтын авторлық тәсілдеме берілді;

- ресурстарды трансформациялау коэффициенті негізінде ресурстарды трансформациялау пайдалылығын бағалайтын әдістеме берілді;

- қаржы құралдар рыногының капитал ағынына әсерін анықтайтын корреляциялық-регрессиялық талдау жүргізілді және бұл өз кезегінде Қазақстанның қаржы рыногын трансформациялау үдерісін басқаруға жағдай жасайды;

- Қазақстанда қаржы құралдарын пайдалану арқылы капиталды трансформациялау үдерісінің экономикалық-математикалық моделі әзірленді;

- Қазақстан Республикасында қаржылық құралдар рыногын трансформациялау тетіктерін жетілдіру бойынша негізгі шаралар зерделенді.

Қорғауға шығарылатын ғылыми нәтижелер:

Зерттеу барысында диссертацияның ғылыми жаңалығын анықтайтын және қорғау пәні болатын мынандай нәтижелер алынды:

- «қаржылық құралдарды трансформациялау» авторлық анықтамасы қолданыста болмаған активтерді ссудалық немесе инвестициялық капиталға ауыстыруда пайдаланылатын қаржылық құралдар арқылы экономикалық тиімділік алуға жағдай жасайтын перманенттік үдерісті көрсетеді;

- қаржылық құралдарды трансформациялаудың қағидаттары анықталды және жаһандандырылған, локалдық, инфрақұрылымдық, аспаптық, синдикаттық трансформациялау түрлері зерделенді;

- ұсынылған қаржы құралдарының нарығын трансформациялау тетігі қайта бөлудің синергиялық тиімділігін қамтамасыз ететін нақты қалыптасқан құрылымды және элементтердің қозғалуының кондициондық қызмет етуін білдіреді;

- ресурстарды трансформациялау коэффициенті негізінде трансформацияланған ресурстардың пайдалылығын бағалау әдісі;

- Қазақстанда қаржылық құралдарды пайдалану арқылы капиталды трансформациялау үдерісіндегі экономикалық математикалық модель.

Зерттеудің теориялық және тәжірибелік маңыздылығы ретінде қаржылық құралдар нарығын трансформациялау бойынша міндеттерді ғылыми негіздеу және шешу болып табылады.

Зерттеу жұмысында әзірленген модель Қазақстандағы капитал ағыны үдерістерін талдауға және басқаруға мүмкіндік береді, ал бұл өз кезегінде қаржы секторының қаржылық тұрақтылығына жағдай жасайды.

Зерттеу нәтижесін елдің инновациялық даму бағдарламаларын дайындауда қаржылық рынокты реттеудің республикалық және аймақтардағы мемлекеттік органдары пайдалана алады.

Қаржылық құралдар рыногын трансформациялау тетіктерін енгізу мемлекеттің және Қазақстан экономикасы саласындағы шаруашылық субъектілерінің инновациялық-инвестициялық қызметін белсендіруге жағдай жасайды.

Ғылыми қорытындылар мен практикалық ұсыныстарды экономикалық пәндерді оқыту үдерісінде де пайдалануға болады.

Диссертация Қазақстан Республикасының 2015-2019 жылдарға арналған индустриялық-инновациялық дамуының мемлекеттік бағдарламасын, «Халықтық IPO» бағдарламасын жүзеге асыру шегінде практикалық қызығушылық танытады.

ANNOTATION

Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy (PhD) in speciality 6D050900
«Finance»

KOSHKINA OLGA VALENTINOVNA

**"Transformation of the financial instruments market in Kazakhstan: Theory,
Practice and Methodology "**

Relevance of research topic.

Modern development trends of economic systems suggest completely new approaches to the matter and content of transformation processes of financial instruments' market. Due to the fact, that such transformation affects the effectiveness of distribution of capital across segments of financial market, importance of the conditional mechanism increases as it allows to create economic effect from transforming inactive resources into active loan or investment capital on macro and micro levels.

It should be noted that despite the existence of substantial quantity of scientific works on the transformation process of capital, resources, financial market and financial instruments, today there is no research on the concept, content and transformation types of namely financial instruments, as well as the main principles of the process mechanism.

It is known that effectiveness of the process of accumulation of a country's financial resources depends on existence of attractive investment instruments that must be transformed along with market needs. Market economy is oriented toward an advanced system of financial intermediation in the form of banks, stock market and other institutes of competitive means of resources distribution. Absence of intermediation is a barrier to movement of capital across main segments of financial market and, most importantly, across financial market and real sector of a country's economy because such redistribution of capital becomes possible only due to existence and rational use of financial instruments. Financial instruments become the efficient means of smooth and timely supply of required resources to the sectors of economy that need them most at the particular moment of time.

It should be noted that transformation of the financial instruments' market is accompanied not only by internal rearrangements, but also affects external integration processes. The globalization process serves as the basis for this situation. The issue of capital outflow occurs when there is the deficit of liquid instruments. Immaturity of the corporate securities' market, where there is no demand for Kazakhstani corporations' shares and bonds, exacerbates the situation on the financial market that stops fulfilling its mission to support permanent redistribution of capital.

Based on the above information, research of the mechanism of transformation of financial instruments' market and contemporary problems stopping its smooth

functioning becomes very important and relevant. Research of transformations in the financial instruments' market is relevant to creation of a mechanism that redistributes financial resources to achieve sustainable economic growth of Kazakhstan.

Purpose and objectives of the study

The aim of the research is generalization and systematization of contemporary quantitative and qualitative processes of financial instruments' market transformation, as well as creating conceptual approaches to manage transformation flows in the Republic of Kazakhstan using financial instruments.

The following tasks were set and delivered to address this goal:

- Explore and systematize theoretical and methodological aspects of the matter and content of transformation processes of financial instruments;
- Determine the main principles of effective transformation of financial instruments' market;
- Based on regression analysis of the market of financial instruments in Kazakhstan reveal and substantiate their impact on capital flows;
- Evaluate economic effect from resource transformation using financial instruments on macro and macro levels;
- Analyze impact of financial instruments from different sectors of Kazakhstani financial market on inter-segment flow of capital;
- Create an economic and mathematical model of the capital transformation process in Kazakhstan using financial instruments;

The object of study is the market of financial instruments the Republic of Kazakhstan.

The subject of research is the system of financial relationships arising from contemporary transformation processes of financial instruments in economy.

Research methods

Systemic analysis as a method of scientific research of the process of functioning of financial market and its participants, dialectical methods, methods of statistical, financial and logical analysis, expert evaluations and regression analysis were used as a methodological basis.

Scientific novelty of the research:

The following results that have elements of scientific novelty were achieved:

- The author's interpretation of the notion of transformation of financial instruments was presented based on advanced study of theoretical and methodological foundations;
- Types and principles of conditional transformation of financial instruments' market were determined;
- The author's approach to the matter and content of transformation mechanism of financial instruments' market was presented;
- A method of evaluation of benefits from resource transformation based on computation of the coefficient of resource transformation was presented;

- A regression analysis of the impact of financial instruments' market on capital flows was completed. It allows managing transformation processes on the Kazakhstani financial market;
- An economic and mathematical model of the process of capital transformation using financial instruments in Kazakhstan was developed;
- The main measures to improve the mechanism of transformation of financial instruments' market of the Republic of Kazakhstan were developed.

Scientific provisions for the defense:

The study produced the following results that define the scientific novelty of the thesis and are the subject of dissertation defense:

- Author's interpretation of "transformation of financial instruments", which is a permanent process of transforming inactive resources into loan and investment capital using financial instruments that is capable of attaining a certain economic effect;
- Developed principles and types of financial instruments' transformations, such as globalization based, local, infrastructural, instrumental, syndicate transformation of financial instruments;
- Suggested mechanism of financial instruments' market transformation that implies a strict structure and conditionally functioning process of moving elements that achieve a synergetic effect from such redistribution;
- A method of evaluation of benefits from resource transformation based on computation of the coefficient of resource transformation
- An economic and mathematical model of the process of capital transformation using financial instruments in Kazakhstan.

Theoretical and practical significance of the research is in scientific justification and fulfillment of the task of transforming the market of financial instruments.

The model developed during the research allows analyzing and managing the processes of capital flows in Kazakhstan, which is a basis of financial market stability.

In addition, the research results can be used by republican and regional state agencies that perform financial market regulation to create programs of the country's innovation development. Implementation of the suggested mechanism of the financial instruments' market will facilitate activation of innovation and investment activities of the state and economic entities in Kazakhstan. The scientific generalizations and practical proposals can be used to teach a number of courses in economics.

Thesis has a practical value in the light of the state program of industrial-innovative development of Kazakhstan for 2015-2019, and existence of the " Initial Public Offering " program.